

Tweemaal Shakespeare: Othello en Koning Lear

Beelden worden zelfstandig

De reeks Shakespeare-ensceneringen in Vlaanderen dit seizoen was niet afgelopen met de zes die in het vorige nummer van *Etcetera* werden besproken. Marianne Van Kerkhoven zag sindsdien nog *Othello* bij de Blauwe Maandag Compagnie en *Koning Lear* bij het NTG.

Zoals reeds aangegeven in het vorige *Etcetera*-nummer zijn er in dit seizoen in het Vlaams theater heel wat Shakespeare-voorstellingen te zien. Zes daarvan werden vorige keer besproken. Sindsdien gingen er nog twee in première: *Othello* van De Blauwe Maandag Compagnie en *Koning Lear* in het N.T.G. Als theatervoorstelling, als te bekijken object zijn beide een stuk interessanter dan de voorgaande. Toch willen we ook deze twee produkties bevragen m.b.t. hun verankering in de problematiek van deze tijd én in wat er op dit moment in het theater gaande is. De vraag rijst meteen of een op het eerste gezicht – esthetisch gezien – boeiender object ook resulteert uit een intensere maatschappelijke en artistieke betrokkenheid. Laten we deze vraag konfronteren met enkele facetten van de beide voorstellingen.

Originele tekst of bewerking

Wat hun aanpak van Shakespeare betreft, hebben de regisseurs Perceval-Joosten voor *Othello* en Franz Marijnen voor *Koning Lear* naar zeer uiteenlopende oplossingen gegrepen. De *Othello* van Blauwe Maandag is een verregaande bewerking van het stuk, waarbij het werk van vertaler Johan Van Assche door de acteurs in een repetitieproces van vijf maanden op basis van improvisaties werd “aangetast”. Franz Marijnen besloot om het materiaal van Shakespeare in zijn globaliteit op de scène te brengen, geruggesteund door een zeer mooie Hugo Claus-vertaling.

Het verhaal van *Othello* is bij een breder publiek wellicht bekender

dan dat van *Koning Lear*; het bevat bovendien een aantal stramien (het drama van de jaloezie, de tegenstelling tussen de witte Desdemona en de zwarte Othello, de donkere nachtelijke sfeer e.a.) die zich makkelijker tot een melodramatische, “populaire” interpretatie lenen. Het *King Lear*-verhaal behoort minder tot het onmiddellijk herkenbare publieke domein, op het sprookjesachtige begingeven na (“Er was eens een koning die, oud geworden, zijn rijk onder zijn drie dochters wilde verdelen”). Maar sterker nog dan bij *Hamlet*, wordt men bij elke *Lear*-opvoering telkens weer opnieuw getroffen door de kracht en de verwoording van de aangesneden thema’s, door de complexiteit van de dramatische verhaallijnen, door de werkelijke en die werkelijkheid vër overstijgende intensiteit van de personages. Zoals

de storm door Lears hoofd raast, zo raast dit stuk door de botten van de toeschouwer.

De werkmethode waarvoor Blauwe Maandag koos, heeft niet altijd op gelukkige wijze op het hervertellen van de stof ingewerkt. De vrije improvisaties van de acteurs op situaties, thema’s en personages van het stuk resulteerde in een onevenwichtige bouw van de voorstelling, in een niet altijd logisch gearticuleerde relatie tussen de personages en vooral in essentiële weglatingen in de stof en haar uitwerking. Het eerste deel drijft dan ook op spel-“uitweidingen” (cf. de nummertjes van Iago) terwijl men in het tweede deel – om toch aan de dramatische ontknopning toe te geraken – het stuk op een drafje afhandelt. Vooral Shakespeares diverse taalniveaus kregen het binnen deze werkwijze te verduren of werden zelfs geheel geamputeerd. Een voorbeeld: In het begin van het tweede bedrijf geeft de Iago bij Shakespeare t.o. Desdemona en Emilia enkele staaltjes van zijn taalvaardigheid ten beste in een reeks zelfgemaakte rijmen over het wezen van de vrouw (een prefiguratie van zijn verbale “insijpelings”tactiek t.o. van Othello én een filosofische blauwdruk van zijn misprijzen voor de vrouw). In de Blauwe Maandag-versie wordt het “eerste bedrijf” (het deel van het stuk dat zich in Venetië afspeelt) afgesloten met een nummer van Iago-Warre Borgmans over de “Tuttertrien van de Tutterclub”, “de stomme lulman” enz.: zijn steeds herhaalde Spielerei met enkele zelfgevonden “schuttingswoorden” fungeert hier als equivalent voor de spitse en dubbelzinnige poëzie die Shakespeares Iago bedrijft. Hoe virtuoos Borgmans die ook speelt, het basismateriaal lijkt “armoedig”

Warre Borgmans als Iago in “Othello” – Foto Keon